

Nr 149.

Av herrar Nyberg och Wirtén, om åtgärder, som kunna verka befrämjande på vårt folks andliga och moraliska utveckling m. m.

Arbetet i riksdagen har under en lång följd av år dominerats av de ekonomiska spörsmålen. Detta har varit naturligt med tanke på de speciella förhållanden, som inträtt under krigsåren och den därefter följande ekonomiska krisen. De materiellt betonade frågorna ha tagit överhand. Till dessa torde man också kunna räkna huvudparten av de sociala reformer, som blivit beslutade. Jämsides därmed har emellertid även ett ganska omfattande intresse ägnats de kulturella områdena, och främst står här den omfattande utredningen angående ett förbättrat skolväsen. Närmast höra i detta sammanhang även föreslagna åtgärder till höjande av folkbildningen, ungdomsvården etc. Det torde emellertid vara en ganska allmän och välgrundad uppfattning, att de kulturella frågorna — och främst sådana av andlig och moralisk natur — fått stå tillbaka för mera ekonomiskt, socialt och materiellt betonade.

Det torde icke heller kunna bestridas, att vårt folks intresse under de senaste decennierna främst varit inriktat på samhällsreformer av rent social och materiell art. Mycket har ju också i dessa avseenden vunnits. Att denna utveckling varit glädjande torde det i allmänhet råda enighet om; diskussionen står mera om vissa detaljer. Man har emellertid icke kunnat undgå att göra den iakttagelsen, att förståelsen för de nyvunna reformerna icke alltid varit lika påtaglig som förmånerna själva. De kontanta tillskott, som i vissa fall givits genom samhällets tillskyndan, ha icke av alla förmånstagare värdesatts på det sätt som man skulle önska. De ha ofta nog utnyttjats enligt regeln: lätt fånet, lätt förgånget. Att ur det praktiska livet framdraga exempel, som bestyrka detta, stöter icke på några svårigheter. Bakom den mentalitet, som här då och då kommer till synes, ligga helt säkert vissa psykologiska faktorer. Det torde vara så, att det alltid tar en viss tid, innan en social hjälpåtgärd vinner den uppskattning hos medborgarna, som den egentligen är värd. Det är först sedan reformen så att säga vunnit burskap i samhället, som de förmåner den ger uppskattas på samma sätt som t. ex. den inkomst man har av sitt arbete. Människorna måste känna ansvar även för de sociala reformer, som statsmakterna besluta. Detta krav fylles givetvis lättare, därest människornas andliga och moraliska standard står på en hög nivå. Ju högre denna andligt kulturella standard är, ju snabbare kan en social reform mötas med det ansvar och den förståelse, som måste finnas, därest den icke skall bli förfelad.

Den slutsats vi för vår del äro benägna att draga av dessa reflexioner är den, att ett socialt framstegsarbete är beroende av ett kulturellt, andligt och moraliskt framåtskridande. De kulturellt och socialt verkande krafterna måste i nu nämnd ordning gå hand i hand. Utvecklingen skall vara *kultur-social*, välfärds- och reformarbetet kultur-socialt.

Bilden av vårt folks andliga och moraliska standard företer för närvarande icke enbart ljusa inslag. Att närmare motivera detta påstående torde icke vara nödvändigt. En viss förslappning i respekten för andliga och etiska värden har utan tvivel inträtt. De direkta resultaten visa sig i en allt starkare markerad brottslighet, löslighet i samhällslivet, bristande respekt för myndigheterna etc. Allt detta — och mycket annat i samma riktning — är ägnat att inge allvarliga bekymmer. För vår del anse vi det här i korthet tecknade förhållandet vara av den art, att det bör stå i främsta rummet även för statsmakternas intresse.

Det torde icke heller i detta sammanhang vara nödvändigt att ingå på de olika faktorer, som lett till här skisserade förhållanden. Tydligen äro de i hög grad en följd av kriget och de osäkra förhållandena på olika områden. Därtill komma trångboddheten, bristen på samlingslokaler för ungdomen, en ständig utökning av den flora dålig litteratur och dålig veckopress, som söker sig ut till allmänheten, etc. Att konstatera detta är icke svårt och det är icke nytt; alla som sysslat med dessa frågor ha kommit till liknande resultat. Mycket har ju också redan gjorts för att motverka den icke önskvärda utvecklingen. Ungdomsvårdskommittén har ägnat de speciella ungdomsfrågorna ett ingående studium och framlagt olika förslag. Religiösa sammanslutningar, bildningsorganisationer, idrotts- och nykterhetsföreningar m. fl. utföra ett gott arbete. Men det synes icke vara tillräckligt.

Vad som nu synes vara nödvändigt är, att samhället går in för en samordnad och verkligt effektiv verksamhet för att nå en fortsatt social-kulturell standardhöjning hos vårt folk. I detta arbete böra statsmakterna gå i spetsen. Bakom önskemål i denna riktning torde med säkerhet stå en överväldigande majoritet av vårt lands befolkning.

Vad som skall göras för att nå det i ovanstående angivna syftet bör bli föremål för en allsidig utredning. Den kan delvis bygga på de rön, som redan gjorts av ungdomskommittén m. fl. Detta är en fråga, som icke bara angår en viss del av vårt folk utan i större eller mindre grad berör alla. Att få fram praktiska förslag är givetvis inte lätt. Av vikt synes vara, att man icke offerar allt för mycket till den s. k. förbudsmentaliteten. Vad som behövs är positiva åtgärder, ägnade att höja medborgarnas krav på andlig och moralisk standard. Den grund som skolan lägger — som blir ännu starkare sedan den planerade omorganisationen av skolväsendet kunnat genomföras — får icke sedan fördärvas. En det goda hem- och familjelivets renässans anmäler sig här som en mycket betydelsefull faktor. En ansvarsmedveten propagandaverksamhet på denna punkt

skulle måhända ge resultat. Frågan om sambandet mellan den dåliga litteraturen — icke minst den som allt för ohöljt offerar till den sexuella sensationslystnaden — och försämrad moral borde vetenskapligt utredas. Resultatet av en sådan utredning borde kunna ge värdefulla psykologiska verkningar. Religiöst och ideellt verksamma organisationer borde få ett långt starkare stöd — ekonomiskt och moraliskt — än nu är fallet. En planmässig verksamhet borde bedrivas för att anskaffa samlingslokaler och iståndsätta sådana, som hålla på att förfalla. Den nuvarande statliga låneverksamheten på detta område borde i vissa avseenden omläggas. Möjligheten av ett starkare ekonomiskt stöd — t. ex. inom en 10-årsplan — borde utredas. Möjligheten att med allmänna medel helt iståndsätta samlingslokaler i den mån ägarna själva — i regel olika föreningar — icke mäkta detta bör bli föremål för övervägande. Stora värden hålla på att förspillas över hela landet genom att samlingslokalerna icke underhållas. Därutöver finnas givetvis också många viktiga uppgifter för en utredning med denna etiskt betingade kulturvårdande uppgift.

Den ekonomiska återhållsamhet, som f. n. måste prägla riksdagens arbete, behöver icke lägga hinder i vägen för en utredning av härovan antydd art. Tvärtom borde den med tanke på dess speciella syfte — som också är ett arbete på lång sikt — tillsättas omedelbart. I detta sammanhang borde också frågan om att avveckla vissa i detaljspörsmål verksamma kommittéer upptagas; en del av dess ledamöter kunde sedan ingå i en ny, samordnande kommitté. Detta synes sålunda vara fallet med ungdomsvårdskommittén, vilken ju för övrigt snart torde ha fullgjort sitt arbete. Även bokutredningens uppgifter torde vara sådana att de med fördel kunde samordnas med de övriga uppgifter, en kommitté av här antydd art skulle få sig förelagda. Slutligen borde det undersökas, huruvida det icke vore lämpligt att ur Bostadskollektiva kommitténs arbete utbryta de frågor, som röra samlingslokaler i föreningslivets tjänst och i stället överföra dessa till ovan skisserade utredning.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa

om tillsättande av en utredning — lämpligen kallad kultur-sociala utredningen eller helt enkelt kulturvårdskommittén — med uppdrag att framlägga förslag till sådana åtgärder, som kunna verka befrämjande på vårt folks andliga och moraliska utveckling, och

att i sammanhang därmed avveckla de kommittéer, som kunna anses bli överflödiga, därest en utredning av ovan föreslagen art sättes i arbete.

Stockholm den 21 januari 1949.

Olaus Nyberg.

K. Gust. Wirtén.